

Punt X de la Carta de la Pau

Entrevista a José Luis Abellán, Catedràtic de Filosofia de la Universitat Complutense de Madrid.
Article publicat en la Revista Re en català número 11.

D'acord amb el que expressa en el punt X de la Carta de la Pau: "Cada ésser humà té el dret de poder viure la seva vida en aquest món d'una manera coherent amb allò que pensa sincerament", vostè creu que els ciutadans, en general, són conscients de posseir aquest dret? Crec que la primera pregunta és suficientment clara i de fet en totes les constitucions, en tots els textos constitucionals dels països democràtics es garanteix el dret al lliure pensament i expressió de les idees.

D'acord al respecte i la dignitat dels drets de l'home, del ciutadà, tot home té dret a viure la seva vida d'acord i amb coherència amb les seves idees i la seva pròpia consciència.

Ara bé, passa que, efectivament, aquest dret resulta difícil de ser exercit; un exemple d'això és el que succeïa fins fa poc amb la qüestió del servei militar. Hi havia molta gent que era contrària a la guerra i a les expressions bèl·liques però que, en no existir el dret a l'objecció de consciència, es veien obligats a realitzar el servei militar en contra de les seves conviccions pacifistes.

Afortunadament, en els textos legals espanyols, per exemple, això ja s'ha arreglat. Actualment, tenim el dret a l'objecció de consciència legalment reconeguda i naturalment aquest problema ha desaparegut en aquest sentit.

No obstant, existeixen altres problemes que encara poden ser més importants des del punt de vista d'una vida professionalment satisfactòria; com és el problema actual de la selectivitat per accedir a la universitat. Hi ha estudiants que per haver assolit una determinada qualificació als examens de selectivitat no poden realitzar els estudis de la carrera que volen, amb la qual cosa se'ls està impedit exercir la professió que lliurement haguessin exercit si no existís aquest obstacle. Moltes vegades això, si afecta a la realització d'altres estudis en contra del que ells desitjarien, està violentant, d'alguna manera, la consciència d'aquests ciutadans, amb totes les fonts d'insatisfacció i malestar que suposa.

Arribats aquí, ens preguntem si els ciutadans són conscients d'aquest dret; jo crec que potser no ho expressen de forma explícita i plenament conscient, però aquesta insatisfacció, a què em referia abans, significa que, d'alguna manera, sí saben que hi ha quelcom que no funciona bé, que no es desenvolupa al nivell d'allò desitjable per una convivència pacífica. Indubtablement,

aquesta insatisfacció i malestar produeixen un conflicte de consciència que en algunes ocasions es canalitza per vies d'agressivitat, de violència continguda i que suposa un aliment per una convivència no pacífica.

La segona part d'aquest mateix punt X manifesta que: "Les democràcies, doncs, han de fer un salt qualitatiu per tal de defensar, i propiciar també, que tota persona pugui viure d'acord amb la seva consciència, sense atemptar mai, no cal dir-ho, la llibertat de ningú ni provocar dany als altres, ni a un mateix". Li sembla que és una conseqüència coherent amb el dret expressat anteriorment?

Crec que, efectivament, aquest dret a actuar d'acord i en coherència amb les pròpies conviccions és fonamental, i no està encara suficientment garantit en els textos legals de les democràcies occidentals, malgrat els reconeixements constitucionals dels drets de l'home i del ciutadà.

Moltes democràcies actuals estan amenaçades per considerables perills, com l'individualisme, els nacionalismes extrems, la poca participació a les eleccions, excelsiu protagonisme dels partits polítics, la corrupció, els poders econòmics transnacionals i d'altres. Per salvar les democràcies i mirar d'evitar l'adveniment de possibles dictadures, ¿veu convenient propiciar aquest salt qualitatiu, tot i les dificultats que comporta, i així reconèixer el dret a la coexistència de diverses maneres de viure en un mateix país?

Estic d'acord amb que és convenient, com ja es diu a la Carta de la Pau, que es produeixi un salt qualitatiu en la convivència democràtica, que reconegui aquest dret a la coexistència de diverses maneres de viure dins d'un país, encara que ja es reconeix també en la pròpia pregunta les dificultats que comporta.

Des del punt de vista de la representació, potser el problema no és tan greu, ja que si és una minoria suficientment representativa tindrà una representació parlamentària. Un altre problema seria com articular aquest salt qualitatiu en la convivència i a la vida pràctica. Crec que això no admet més solució que aconseguir crear grups de convivència que siguin afins ideològicament amb les seves pròpies propostes; que estiguin vivint la vida d'acord amb la seva escala de valors i amb les propostes que ells escollirien per una convivència, sense trastornar les seves pròpies conviccions.

En aquest sentit, en una democràcia, on està garantida no sols la lliure expressió de les idees sinó també la constitució de grups de caràcter polític, ideològic, religiós o ètic, podrien agrupar-se d'acord amb aquesta pluralitat simultània de la qual parlem aquí. Naturalment, aquests grups de convivència (anomenem-los així), d'acord amb les seves pròpies idees tindrien el reconeixement dels drets democràtics que totes les constitucions especifiquen.

És l'única via pràctica que veig perquè es produeixi aquest salt qualitatiu. En definitiva, dependrà molt de l'energia personal i de la pròpia convicció ètica de les persones que integren aquests grups. Quan una persona està convençuda que els seus ideals són els bons, lluita per ells, treballa amb ells i s'uneix amb els que sintonitzen amb aquells ideals.

Actualment, els electors han d'optar entre programes polítics que són simples projectes, i que ells no coneixen en la seva aplicació real; ni tan sols el partit del govern pot realitzar el seu programa en plenitud, a causa dels pactes i aliances que ha d'establir amb l'oposició i els altres partits. ¿Li sembla que la pluralitat simultània de maneres de viure en política protegiria millor el dret dels electors a facilitar un millor coneixement de les possibilitats que se li ofereixen? Oferir aquesta pluralitat a un nombre de ciutadans gran, indubtablement, acabarà en aquest canvi qualitatiu que jo crec que vindrà, però que és molt difícil d'aconseguir perquè, com ja se sap, la quantitat suposa qualitat. Però, si la quantitat no arriba a aquesta proporció en la qual allò quantitatiu es converteix en qualitatiu es queda en no res. I així és, en definitiva, el gran repte que la societat actual té plantejat, aconseguir que tot el món pugui viure d'acord amb la seva pròpia consciència i sense conflictes interiors, cosa que moltes vegades no s'aconsegueix.

Si els diferents grups polítics poguessin organitzar i gestionar les diverses àrees de la societat (sanitat, economia, educació, etc.) d'acord amb el seu programa i proporcionalment a la representativitat assolida a les eleccions, ¿quin paper li quedaria a un govern central organitzat pel partit més votat?

Si és un govern democràtic hauria d'acceptar l'existència d'això, sense posar cap obstacle. Si això adquirís la suficient força perquè es produís, el govern procuraria apropar-se, perquè d'acord amb el pragmatisme típic dels polítics això es tradueix en vots, i intentaria apropar les postures del govern a aquests grups en funció de les seves expectatives electorals.

Em sembla que el que s'esdevindrà en un futur a mig i a llarg termini, és que la política ocuparà un paper més petit en les decisions col·lectives dels ciutadans. Creixerà l'economia, mitjançant les grans multinacionals en les quals estem immersos. Per tant, més que por a la política en tinc al mercat; la pressió econòmica a través de les multinacionals és preocupant.

Per una altra banda, això conduirà també a que els individus que s'agrupen al voltant d'un ideal comú, sentit col·lectivament, es faran més forts, es multiplicaran i ja estem veient com efectivament al món de la religió, les sectes proliferen; també passarà amb el món de l'ètica, dels valors; el voluntariat, per exemple, creixerà, la solidaritat per grups també creixerà.

De manera que, la política anirà en detriment d'aquest protagonisme d'aquests grups que prendran una participació activa en la vida col·lectiva dels països.

Així és com veig que es produirà en el futur. Per tant, la política anirà reduint el seu marge d'acció; naturalment, haurà d'estar atenta a les grans decisions d'estat, als grans problemes col·lectius que suposen la integració en un món més interdependent, però els ciutadans tindran més llibertat per poder agrupar-se lliurement d'acord amb els seus ideals i les seves conviccions.

¿Es podria dir que hi haurà uns grups socials intermitjos que articularien la societat i prendrien més responsabilitat?

Crec que sí, que anirà augmentant la responsabilitat dels ciutadans i d'aquests grups que es vinculen per ideals col·lectius, solidaris, sincerament sentits, d'acord amb la seva pròpia consciència. Naturalment estem encara immersos en la gran crisi i molta gent no ho veu clar, però per a mi sí que n'està.